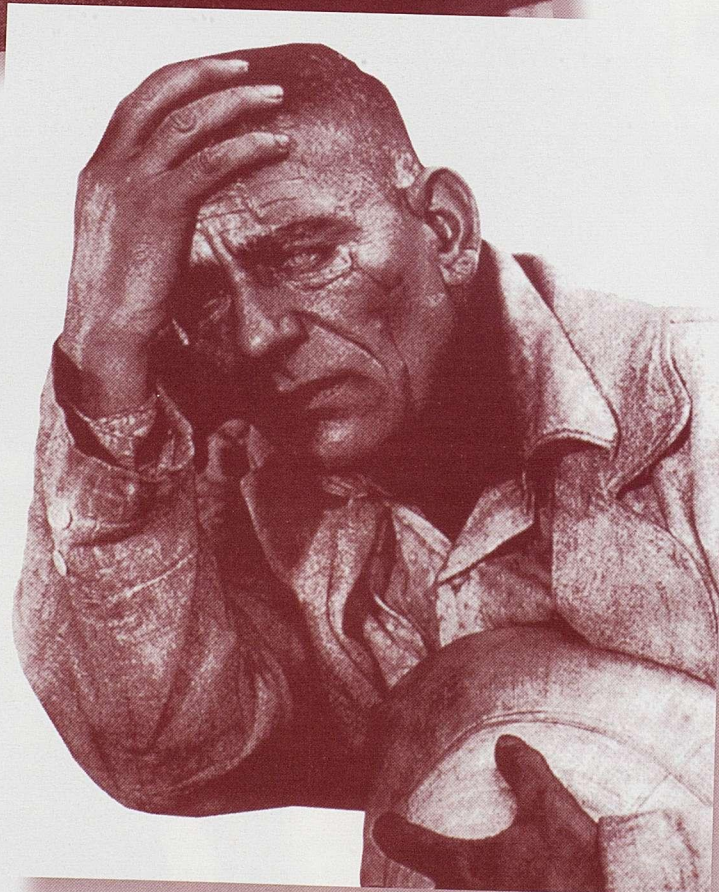

Magdalena Brotons

Per aquells que encara no el coneixeu, el llibre d'Eduardo Jordá *Afectes secundaris* és un recull de biografies novelades de tretze actors. El fet que siguin tretze capítols, un número, si més no, ple de connotacions ambigües, ja els dona una pista sobre el contingut del llibre a tots els amants del cinema que saben que aquest era el número de la sort d'un dels actors que hi són presents, el mallorquí Fortunio Bonanova. El llibre, escrit sense deixar de banda la nostàlgia pròpia de qui ha vist la majoria d'aquests films al cine, relata la història de cada un d'aquests homes, sense deixar de banda la dosi d'humor i ficció, que, en definitiva, qualsevol bona biografia d'un actor ha de tenir. Jordá fantasieja, inventant escenes viscudes, no pel personatge interpretat, sinó per l'home que hi ha darrera. Així, tenim la sensació que Jordá ens està dient que un fet no deixa de ser cert si no l'has vist o te l'ha contat algú que l'ha viscut, quan, per exemple, s'imagina Bonanova menjant pasta italiana i magrejjant una cantant d'òpera, o al possible perruquer francès de Basil Rathbone arrissant-li els bigotis. Naturalment, algunes vides són molt més cinematogràfiques que d'altres, com la de Peter Lorre, l'inquietant assassí de *M. El vampiro de Düsseldorf*, de Fritz Lang, o el pusil·lànim Joel Cairo d'*El halcon matlés* (John Huston, 1941), de qui sempre em va fascinar la seva cara de lluna, i del qual ens conta Jordá una vida atzarosa, feta malbé per les drogues, i que va compartir, a l'arribar a Los Angeles, una habitació al Château Marmont amb Billy Wilder. També m'ha agradat especialment la interpretació de les fotografies que il·lustren la biografia de Fortunio Bonanova. Jordá ens mostra un exemple del seu caràcter enèrgic i seductor, en aquestes fotos on, com molt bé diu l'escriptor, sembla ser ell el primer actor, situant-se en un pla superior al d'Anthony Quinn o d'Edward G. Robinson, i fent-nos fixar l'atenció fins i tot en

Voldria destacar la presència a Afectes secundaris de Lon Chaney, un actor íntimament lligat a un record de la meua infantesa, igual que per a Jordá ho estan els horabaixes passats als cinemes de Palma.

petits detalls que arrodoneixen la lectura de l'escena.

Voldria destacar la presència a *Afectes secundaris* de Lon Chaney, un actor íntimament lligat a un record de la meua infantesa, igual que per a Jordá ho estan els horabaixes passats als cinemes de Palma. Devia ser molt petita quan un veïnat, amb qui el meu germà i jo passàvem hores escoltant les històries que ens contava, ens va explicar el conte de l'home que es va tallar els braços per amor. Jo vaig sentir una mescla de por i atracció cap aquesta història, que degué quedar en el meu subconscient, fins que un dia, ja un poc més grans, el meu germà va venir a ca nostra amb un disc de "La orquestra Mondragón". El va posar al tocadiscs i va començar a sonar la veu de Javier Gurruchaga cantant: "Yo perdí mis brazos, y perdí tu amor!

¡¡¡Me quiero morir!!!". La cançó narrava la història del film *Garras humanas* (Tod Browning, 1927) on Chaney és el malvat Alonzo, el qual es talla els braços per aconseguir l'amor de Nanon, interpretada per una joveíssima i quasi irreconeixible Joan Crawford. Naturalment, tot d'una vàrem fer els possibles per veure la pel·lícula, que no ens va decebre gens, ja que contenia tant o més misteri que la història recordada.

El llibre m'ha fet conèixer anècdotes d'aquelles que pots contar als alumnes perquè es despertin entre explicació i explicació, com per exemple la demostració de l'esperit temperamental de George Sanders durant la seva visita a Mallorca, amb motiu del rodatge de *Jack el Negro*. Res a veure amb el marit

cínic i fred d'Ingrid Bergman del film *Viaggio in Italia* de Roberto Rossellini.

Vull destacar finalment l'extensa documentació que acompanya cada una de les biografies, a les quals es fa una exhaustiva enumeració de les pel·lícules en què va participar cada actor, i fins i tot se cita el personatge interpretat. M'oblidava dir que aquest llibre parla d'actors secundaris? Crec que és un oblit intencionat. Tot i que Jordá vol reivindicar als actors no anomenats a la llista dels grans, amb aquest llibre, indubtablement, se'ls ha realitzat el reconeixement necessari, i crec que, un cop llegit *Afectes secundaris*, ja no pensarem en ells com "el que feia sempre d'irlandès" o "aquell que feia de Frankenstein". A partir d'ara, passaran a tenir un nom i llinatge, i potser el que és més important, una història. Ja només ens queda demanar: i les actrius, quan? ■

